

מרץ 2005

אסיף ידיעון סביבה ועסקים

החודש האחרון חשף בפנינו את טיבה של המהפכה השקטה המתרחשת ממש לנגד עיננו. פרוטוקול קיוטו שנכנס זה עתה לתוקף קובע מחיר, גם אם ראשוני ביותר, לשינויי אקלים גלובליים (עמ' 5). מאידך, מחקרים החלו להצביע על הערך העסקי שבערכים סביבתיים וחברתיים, דווקא בארגונים למטרות רווח ואפילו בפורום הכלכלי בדאבוס החלו לבחון האם הקונצרנים הגדולים מובילים גם במונחים של ביצועים חברתיים וסביבתיים (עמ' 6). גם בישראל הושק המדד החברתי של מעלה (עמ' 2). התפתחויות מסוג זה יוצרות את השוק, הן 'לאווירה' והן במונחים כלכליים ומאפשרות את ההתפתחות של טכנולוגיות ידידותיות לסביבה, החל מכלי רכב הניתנים למיחזור (עמ' 3) וכלה בסוגי פלסטיק חדשים (עמ' 4). המרוויחים העיקריים הם הציבור ואותן חברות שהשכילו להפנות משאבים לאסטרטגיה סביבתית-עסקית. ניצנים לכך צצים גם בישראל, לרבות בקרב לקוחותינו (ראה קישור לכתבה על נשר – עמ' 6).

פורים שמח וחודש טוב!

תוכן הענינים

- 2 סביבה וחברה..... עמוד
- 3 תחבורה ותעופה..... עמוד
- 4 עיצוב ותהליכים תעשייתיים ..... עמוד
- 5 גזי חממה, אנרגיה ושינויי אקלים ... עמוד
- 6 שקיפות ודיווח בעסקים ..... עמוד
- 7 חקיקה ופסקי דין ..... עמוד

ארועים סביבתיים בחודש הקרוב

22/3/05 – יום המים העולמי

9/4/05-16/4/05

[שבוע האהבה לטבע למים ולסביבה](#)

27/3/05

[הטבע בידנו - כנס חינוך סביבתי בגולן](#)

אסיף-אסטרטגיות בע"מ עוסקת ביזמות ופיתוח עסקי באמצעות הטמעה של מחויבות לסביבה באסטרטגיה

ובפעילות הכוללת של ארגונים. אנו מתמחים בפרויקטים ייחודיים בהם טרם התגבשה תורה

סביבתית-עסקית סדורה: בניהול סביבתי, בבניית שקיפות, דיווח ודיאלוג ציבורי, בבדיקת טכנולוגיות

השקעות ובהכוונת מחקר, פיתוח מוצרים ושירותים ובשיווק "ירוק".

בין לקוחותינו נמנים: אגד, נשר תעשיות מלט ישראלים, רשות שדות התעופה, דן – תחבורה ציבורית,

מעבדות שרון, משרד התשתיות הלאומיות, המשרד לאיכות הסביבה ואחרים.

סביבה וחברה

מש"ק איכות סביבה – מקצוע חדש בצבא

לאחר שדו"ח מבקר המדינה ב-2003 מתח ביקורת על מדיניות איכות הסביבה של צה"ל, החליט ראש אגף הטכנולוגיה והלוגיסטיקה, אלוף אודי אדם, לבצע מהפכה בתחום. בצה"ל שוקדים כעת על כתיבת פקודת מטכ"ל ברורה בעניין איכות הסביבה שאותה יאכפו המש"קים החדשים. התפקיד יפתח בעוד כחצי שנה.

[לכתבה המלאה](#)

תופסק הקמת אנטנות סולריות ללא התרעה

המשרד לאיכות הסביבה יפרסם בציבור מדי חודש רשימה של אנטנות שידור שהחברות הסולריות עתידות להקים. זאת תהיה הפעם הראשונה שבה הציבור יידע מראש על אנטנות סולריות המתוכננות להקמה, ולא יגלה זאת בדיעבד עם הקמתן. עם זאת, ההתרעה על הצבת המוקדים תהיה קצרה - רק חודש מראש לכל היותר - וסביר להניח שלא תאפשר התנגדות ממשית להקמה. על ההנחיה הוחלט בעקבות פניות רבות שהתקבלו מאזרחים, שטענו כי האנטנות מוקמות בשעות הלילה מבלי ליידע את הציבור לפני כן.

[לכתבה המלאה](#)

[העיריות יעודדו התנגדות לאנטנות הסולריות](#)

נחך פרויקט איכות סביבה משותף למועצת עמק חפר ועיריית טול כרם

פרויקט משותף של מועצת עמק חפר ועיריית טול כרם לשיקום בריכות הביוב של טול כרם נחך ב - 13.2. הפרויקט הוא חלק מניסיונות, הנערכים בשנים האחרונות, להתמודד עם הזיהום הקשה של נחל אלכסנדר, שהיה בעבר נחל שוקק חיים והפך לתעלת הזרמת השפכים של צפון השומרון. שני מקורות הזיהום העיקריים של הנחל הם נחל שכם (שאליו מוזרמים מיליוני קוב של מי ביוב) וביוב העיר טול כרם. במסגרת השלב הראשון בפרויקט, שעלותו 1.5 מיליון יורו, ייבנו מחדש בריכות הביוב של טול כרם, ותונח צנרת המחברת בין העיר לבין מכון הטיהור של עמק חפר, הסמוך לקיבוץ יד חנה.

[לכתבה המלאה](#)

פורסם מדד מעלה לאחריות סביבתית

הבורסה לניירות ערך בתל אביב השיקה את מדד מעלה לאחריות חברתית (13.2.05). מדד מעלה מצטרף לרשימת המדדים החדשים - מדד פיננסים 15, מדד היתר 30 ומדד נדל"ן 15 - שמחשבת הבורסה החל מתחילת השנה, ובו יכללו 20 החברות הראשונות בדירוג של ארגון מעלה לאחריות חברתית, העומדות בתנאי הסף של מדד תל אביב 100. הקריטריונים יכללו את היקף התרומות בש"ח, את התרומה היחסית לרווח או למחזור (בהתאם לרווחיות) ואת התנהלות החברה במהלך עסקיה על-פי קריטריונים של סביבת עבודה, השקעה בקהילה ואיכות הסביבה.

[לכתבה המלאה](#)

[לאתר מעלה](#)

תחבורה ותעופה

הטייסים המתנדבים למען הסביבה קורקעו – וגניבת החול נמשכת

גנבי החול שפעלו באזור נתניה לפני כשנה וחצי לא הבינו כיצד הצליחו אנשי המשרד לאיכות הסביבה להתקרב אליהם מבלי שירגישו, וללכוד אותם. לכידת הגנבים התבצעה בזמן שטרקטור העמיס למשאית חול גנוב. מה שאפשר את הלכידה הייתה תצפית מהאוויר של טייס מתנדב מ"טייסת 10", שאתו היה איש המשרד לאיכות הסביבה בפעילות התנדבותית שמסייעת לפעולות האכיפה של המשרד. הסידור נראה אידיאלי עד שמינהל התעופה הפסיק אותו לפני כשנה. הסיבה שניתנה לאנשי הטייסת: לא ברור עד כמה מותאמת פעילותם להגדרה בחוק של טיסות פרטיות - כפי שאמורות להיות טיסות המתנדבים; בגלל שקיים ספק בעניין, הוחלט להקפיד את הטיסות, וכך נאלץ המשרד לאיכות הסביבה דל התקציבים, לוותר על מטוסים שעמדו לרשותו ללא תשלום.

[לכתבה המלאה](#)

תווית חדשה למכוניות – "ידידותי לסביבה"

החל מיולי השנה תופיע תווית צבעונית חדשה על כל המכוניות האירופאיות, במטרה לעזור לקונים להעריך את השפעותיהם של מכוניות שונות על שינויי אקלים והתחממות כדור הארץ. השוואה בין התוויות של מכוניות שונות תאפשר בחירה ברכב עם ביצועים סביבתיים טובים אשר, על פי רוב, הינו גם רכב בעל עלויות נסיעה נמוכות יותר. התווית היא תוצאתו של הסכם שעליו חתמו יצרני כלי הרכב לאחר דיונים עם ארגונים סביבתיים, והיא מקדימה בהרבה את החקיקה באיחוד האירופי. התווית מעוצבת באופן שתראה לצרכנים מוכרת, באמצעות הצגת אספקטים שמופיעים על מוצרים כמו מקררים ומכוניות כביסה, כגון יעילות אנרגטית.

[לכתבה המלאה](#)

אגד וארגוני הנכים בונים עתיד של נגישות

בשנת 2001 החל "אגד" בהצטיידות של אוטובוסים נמוכי רצפה המותקנים באמצעים להעלאה ולהורדת נכים. הבנת חשיבותו של חוק שוויון הזכויות לאנשים עם מוגבלויות התשנ"ח, מהווה בסיס להנגשה באוטובוסים של "אגד" בקווים העירוניים. מתוך שאיפה להתאים את האוטובוסים לכלל האוכלוסייה, יותר משליש מצי הרכב העירוני של "אגד" כבר מונגש, והצפי הוא כי תוך שלוש שנים כל קווי השירות העירוניים יכללו שירות זה באמצעות אוטובוסים נמוכי רצפה עם אמצעים להנגשת נכים. בעקבות פנייה ל"אגד" מטעם ארגון "בזכות- המרכז לזכויות אדם לאנשים עם מוגבלויות", נערכו פגישות בין נציגי הארגון והגורמים המקצועיים ב"אגד", בוצעו שינויים באוטובוסים וארגון "בזכות" אף ערך יום הסברה לנהגי "אגד". ב"אגד" שואפים לכך שבעתיד הקרוב כל קווי השירות העירוניים יהיו נגישים לכלל האוכלוסייה ויאפשרו שימוש נח ותדיר יותר בתחבורה הציבורית.

עיצוב ותהליכים תעשייתיים

בעולם: אינטל השיקה יוזמה למיחזור צעצועים אלקטרוניים

אינטל, בשיתוף עם EBay, השיקה תוכנית מחזור שמטרתה לעודד את האמריקאים להיפטר מפסולת המחשבים וצעצועים אלקטרוניים נוספים באופן בטוח. צרכני ארה"ב משביתים או מחליפים כ- 133,000 מחשבים אישיים מידי יום, ורוכשים אלקטרוניקה, כמו מכשירים סלולריים, משחקים ומחשבי יד בשווי של כ- 2.5 מיליארד דולר בשנה. אך כיוון שיחסית מעט אנשים מוכנים לשלם עבור מיחזור מקצועי, ועשויים לא לרצות לזרוק כוננים אשר מכילים מידע אישי, מכשירים רבים מסיימים את חייהם במרתפים ומחסנים. מכשירים כאלו אשר מאוחסנים שלא כראוי עשויים לטפוף חומרים רעילים, כמו קדמיום וכספית לדוגמה, אל הסביבה. במרכז היוזמה עומד אתר אינטרנט אשר מאפשר לצרכנים לקבל מידע באשר לאפשרויות לסילוק המוצרים האלקטרוניים באופן בטוח. האתר כולל גם תוכנה אשר מוחקת מידע מכוננים, כך שמובטח למשתמש שמידע אישי לא ייחשף.

[לכתבה המלאה](#)

בישראל: פסולת אלקטרונית – משאב או מטרד?

כנס בנושא זה נערך על ידי עמותת "אדם טבע ודין" ב- 3 למרץ, ובו נסקרו היבטים טכנולוגיים, סביבתיים ובינלאומיים של תופעה הולכת ומחמירה. ראשית הוצגו הסיכונים הסביבתיים, תוך התייחסות להתפתחות הטכנולוגית המואצת אשר מביאה לעליה במספר המכשירים האלקטרוניים וכתוצאה מכך לגידול בכמות הפסולת האלקטרונית בה ריכוזים גבוהים של מזהמים, דוגמת מתכות כבדות, חומרים אורגניים מסרטנים ועוד. בישראל מיוצרים מדי שנה כ- 100,000 טון פסולת אלקטרונית וזו מגיעה לאתרי הטמנה ומזהמת את הקרקע ואת מקורות המים. בנוסף, הוצגו פתרונות אפשריים ובמרכזם אימוץ הדירקטיבות האירופיות הנכנסות לתוקף כבר השנה. העיקרון המנחה דירקטיבות אלו הוא אחריות כוללת של היצרן, כלומר, היצרנים אחראים למוצריהם גם בסוף מחזור החיים של המוצר. לשם קיום עקרון זה נדרשת חקיקה מתאימה, ולכך קראה "אדם טבע ודין" בסיכום הכנס.

איגוד תעשיינים אירופי התחייב לשימוש בפלסטיק ידידותי לסביבה

איגוד תעשיינים אירופי התחייב באופן עצמאי לשימוש בפולימרים מתכלים בתהליך האריזה, תוך מגמה להבטחת סטנדרטים לשימוש בחומרים מתכלים בכלל מוצריהם. החברות אשר התחייבו לכך (גרמניה), BASF הן שחקניות מפתח בשוק הפלסטיק בגרמניה, ארה"ב, איטליה, והולנד, ביניהן נומונט (איטליה) ורודנבורג ביופולימרים (הולנד). חברות אלו מהוות 90% מהשוק האירופי לפלסטיק. נכון להיום, באיחוד האירופי טרם תוכננו יוזמות בנושא, אך כמובן שבאיחוד מברכים על המהלך ומקווים כי הוא יעודד פיתוח ושימוש בפולימרים חדשים ידידותיים לסביבה שיחליפו את הפלסטיק הבלתי מתכלה הנוכחי. הצלחת המהלך זה עשויה לסלול דרכים חדשות לניהול אשפה ומיחזור, למנוע זיהום מים וקרקע ולאפשר קומפוסטציה של חומרי האריזה החדשים לטובת דשן חקלאי.

[לכתבה המלאה](#)

גזי חממה, אנרגיה ושינויי אקלים

פרוטוקול קיוטו נכנס לתוקף

ב- 16 בפברואר נכנס לתוקף פרוטוקול קיוטו, עליו חתומות 141 מדינות. פרוטוקול קיוטו מציב יעדים משפטיים מחייבים לקיצוץ פליטת גזי החממה הגורמים לעליית טמפרטורות ברחבי כדור הארץ, בראש ובראשונה על ידי חיוב המדינות העשירות לצמצם את הפליטות. המדינות חייבות לעמוד ביעד הפחתה של כ- 5% פחות מהפליטות שהיו בשנת 1990 עד השנים 2008-2012. ארה"ב - המזמהמת הגדולה בעולם – פרשה מהפרוטוקול בטענה שיישומו יקר מידי. הפרוטוקול הגדיר כמה מנגנונים שיאפשרו את השגת היעדים, ביניהם מנגנון ה- CDM (מנגנון הפיתוח הנקי) אשר מאפשר למדינות מפותחות לבצע פרויקטים להפחתת פליטות במדינות מתפתחות (שישראל נמנית עליהם), בתמורה ל"אשרות צמצום פליטה" שישמשו לצורך מילוי מחויבותם.

[לכתבה המלאה](#)

[באיחוד האירופי החל הדיון על יעדי צמצום פליטות אחרי 2002. בשלב זה לא יקבעו יעדים](#)

ירידה חדה בכמות האוזון בקטבים

רוחות הנושאות עמן חומרים מזהמים וסערות על פני השמש גורמות לפגיעה משמעותית בשכבת האוזון שמעל הקוטב הצפוני. נתונים שפורסמו בתקופה האחרונה מצביעים על ירידה חדה בנפח מולקולות האוזון מעל הקוטב, עובדה המטרידה חוקרים ברחבי העולם בשל השלכות שלה על ההתחממות הגלובלית ועל רמות הקרינה ההולכות וגוברות. שכבת האוזון הצפופה מונעת את חדירתן של קרניים מזיקות לכדור הארץ. במצב הטבעי, מתקיים איזון בין כמות מולקולות האוזון שמתפרקות לבין כמות מולקולות האוזון שנוצרות מחדש, כך שהרמה של האוזון נשארת במצב של שיווי משקל דינמי. סערות והתפרצויות שהיו לאחרונה על פני השמש גרמו לפגיעה ממשית באוזון. בנוסף, החלקיקים שהגיעו מן השמש יצרו מהחומרים המזהמים השונים הנמצאים באוויר תרכובות כימיות הרסניות, הפוגעות אף הן בשכבת האוזון. מה שגרם לשינויים האחרונים הוא התגברות הרוחות בשכבות הגבוהות של האטמוספירה, שיצרו מערבולות ותנועות מעגליות, הנושאות תחמוצות חנקן שונות ובעקבות תהליכים אלה פחתה כמות האוזון בקוטב הצפוני בשנה שעברה ביותר מ-60%.

[לכתבה המלאה](#)

דלקים ביולוגיים צפויים לעמוד בתחרות עם דלקים רגילים תוך עשור

דלקים ביולוגיים, העשויים ממוצרים כמו חיטה ושעורה, הם יקרים יותר להפקה, אך בכמה מדינות אירופאיות הממשלה מציעה הקלות במס על דלקים ירוקים אלו. חוויאר סלגדו, מנכ"ל אבנגואה ביואנרגיה, אומר שהחברה נכנסה לשוק כשהיא משוכנעת שתוכל להיות רווחית ללא סבסוד של הממשלה ברגע שהחידושים הטכנולוגיים הנכונים יתממשו. לדעתו, העלויות ירדו באופן הדרגתי, ותוך עשור הדלקים הביולוגיים יוכלו להתחרות עם בנזין ללא צורך בסבסוד. מעבר לזאת, ללא קשר לעלויות, סלגדו צופה ששוק הדלקים הביולוגיים יגדל פי ארבע בחמש השנים הקרובות.

[לכתבה המלאה](#)

שקיפות ודיווח בעסקים

אסיף אסטרטגיות מלווה את נשר בבניית תהליך של שיח ציבורי ושקיפות ברמלה -

לכתבה של המשרד לאיכות הסביבה בנושא

**חברות אשר שמות דגש על ערכים –
מצליחות כלכלית**

מחקר חדש שנערך על-ידי מוסד אספן וחברת ייעוץ ניהולי מצא כי חברות ציבוריות אשר מדווחות על ביצועים כלכליים גבוהים הן גם אותן חברות אשר מדווחות על הצלחה רבה בקישור ערכים לפעילויותיהן העסקיות. הסקר שנערך במסגרת המחקר בדק תגובות מפורטות של 365 מנהלים בכירים מכל העולם, אשר מייצגים טווח נרחב של תעשיות.

בין הנתונים שעלו בקרב המובילות כלכלית – חברות אשר ביצעו גבוהים מהממוצע בתעשייה שלהן – 98% כללו התנהגות אתית בהצהרותיהן העסקיות, בהשוואה ל- 88% בשאר החברות הציבוריות 88% מהן כללו מחויבות לעובדים (לעומת 68% בשאר החברות), כנות ופתיחות (85% לעומת 47%) ואמביציה להצלחה (68% לעומת 29%).

כמו כן, 49% מהמובילות כלכלית מאמינות כי אחריות חברתית וסביבתית היא בעלת השפעה כלכלית חיובית לעומת 34% מהחברות הציבוריות האחרות. לדברי בכיר במוסד אספן, המובילות מצליחות בהפיכת הערכים לנכס תחרותי וכתוצאה מכך הן בעמדה טובה יותר לנצל את הקשר שבין ערכים לביצועים.

[לכתבה המלאה](#)

מדד עולמי חדש – 100 החברות המובילות בפיתוח בר-קיימא

בפורום הכלכלי העולמי האחרון שנערך בדאבוס הוצג מדד חדש אשר מדרג את 100 החברות המובילות את הדרך בעולם בפיתוח בר-קיימא. החברות דורגו לפי קריטריונים כמו אסטרטגיה ניהולית, יוזמות סביבתיות, יחסי עובד-מעביד והנתונים נותחו על ידי חברת הייעוץ וההשקעות הסביבתיות המובילה Innovest. בין המובילות נמצאת, למשל, חברת BP הבריטית, חברת השמן והגז השנייה בגודלה בעולם, שבבעלותה גם עסקי אנרגיה שמש חדשניים והיא מתפתחת לכיוון דלקים הפולטים פחות מזהמים כמו גז טבעי. החברה גם השקיעה בטכנולוגיות של אנרגיה מתחדשת (תאי דלק, אנרגיה רוח ועוד). 100 החברות המובילות נבחרו מתוך 2,000 שמייצגות אינדקסים עולמיים גדולים כמו S&P 500, MSCI, World, FTSE 350, ו-Eurostoxx.

[לכתבה המלאה](#)

"עד כמה המדינה שלך ירוקה?" – אינדקס חדש

אינדקס "עד כמה המדינה שלך ירוקה?" שהוכן על ידי מומחי סביבה מהאוניברסיטאות ייל וקולומביה, מראה כי בראש הרשימה עומדות המדינות הנורדיות, עם פינלנד במקום הראשון, אחריה נורווגיה, אורוגוואי, שוודיה ואיסלנד. הדירוג הגבוה מיוחס למשאבי טבע ניכרים, צפיפות אוכלוסיה נמוכה וניהול מוצלח בנושאי סביבה ופיתוח. נתון בעייתי בולט שעולה מן האינדקס הוא כי הודו, אשר נמצאת בעיצומו של תהליך הפיכה למעצמה כלכלית, נמצאת בתחתית הרשימה ומדרגת 101 מתוך 146 מדינות, בשל ביצועים נמוכים בפרמטרים כמו זיהום אויר, מגוון ביולוגי ואיכות מים.

[לכתבה המלאה](#)

חִקִּיקָה וּפְסָקֵי דִין

100,000 ש"ח קנס למאפיית אלומות בחולון בגין זיהום אוויר

מאפיית אלומות בחולון נאשמה כי גרמה במהלך תקופה ארוכה לזיהום אוויר בלתי סביר ולפליטת עשן שחור מארובותיה, תוך עבירה על החוק למניעת מפגעים. בית המשפט השלום בראשון לציון הרשיע את המאפייה וגזר על בעליה קנס בסך 100,000 ₪, וחתימה על התחייבות בסך 200,000 ₪ להימנע מלעבור עבירות לפי חוק למניעת מפגעים, ולתקנות מניעת מפגעים למשך שלוש שנים החל מיום פסק הדין.

בפסק הדין אמר השופט כי "טוענים הנאשמים באמצעות ב"כ כי מצבה הכלכלי של המאפייה אינו כזה המאפשר לה לעמוד בתנאי המשרד לאיכות הסביבה. חבל שדברים כאלה נשמעים כטיעון לעונש, שהרי מה אומרים לנו הנאשמים: משום חסרון כיס ישאו תושבי האזור בנזק גופני, במחלות למיניהן ואף במקרי תמותה. לא יעלה על הדעת נימוק כגון זה להקלה בעונש."

[לכתבה המלאה](#)

האיחוד האירופי מעגן בחוקים גישה ציבורית למידע סביבתי

האיחוד האירופי חוקק חוקים חדשים הנוגעים לגישה ציבורית למידע סביבתי אשר ממשיכים את העקרונות שהונחו באמנת ארהאוס. אמנת ארהאוס נחתמה ב-1998 ועוסקת בהעברת מידע ובשיתוף הציבור בקבלת החלטות בנושאי סביבה. לפי האמנה לציבור תהיה האפשרות להשמיע את קולו במקרה של הפרת חוקים סביבתיים. תשע מדינות חברות כבר הודיעו לאיחוד האירופי על כוונתן לתקף אצלן את החוקים. חקיקה זאת מספקת מידע נרחב הרבה יותר מחוק חופש המידע שנכנס לתוקף בישראל.

[לכתבה המלאה](#)

חוקים המחייבים את יצרני הרכבים במיחזור בבריטניה

חוקים חדשים אשר מחייבים את יצרני הרכב לאסוף ולמחזר את הרכבים שמכרו, נכנסו החודש לתוקף בבריטניה, בניסיון לצמצם את מספר הרכבים הנטושים ולעודד ייצור בר-קיימא. החוקים, אשר יכנסו לתוקף באופן הדרגתי, מציינים כי עד 2006 על היצרנים ליצור רשת איסוף תוך הבטחת מיחזור 85% ממשקל הרכב, והחל מ-2007 עליהם לספק שירותי איסוף חזרה חינם לבעלי הרכבים. חוקים דומים צפויים להיכנס לתוקף בכל מדינות אירופה וארה"ב במהלך שלוש השנים הקרובות.

[לכתבה המלאה](#)